

jevalo kot elitni debatni klub ter šele nato prešlo v realno (ekonomsko, socialno in zadnje čase vse bolj tudi šolsko) politiko, zato je študij neoliberalnih idej hkrati tudi socialna zgodovina neoliberalizma (saj večino časa neoliberalci niso počeli drugega kot kovali ideje). Obenem pa bo moč teh idej vsem, ki vsaj malo spremljajo sodobno izobraževalno politiko, hitro postala očitna.⁴

Hayekov epistemološki obrat

Prispevek Friedricha von Hayeka k neoliberalni epistemologiji se začne ob koncu polemike o socialističnem računu. Ta je potekala na Dunaju v dvajsetih in tridesetih med socialističnimi ekonomisti, ki so bili prej kot striktni marksisti logični pozitivisti, na eni ter zgodnjimi neoliberalci na drugi strani, med katerimi je bil najostrejši in najbolj izpostavljen ravno Hayekov mentor Ludwig von Mises (1920). Tema polemike je bila racionalnost centralnega planiranja proti domnevni anarhičnosti prostega trga⁵ in najpomembnejšemu predstavniku intelektualne leve, madžarskemu ekonomistu Oskarju Langeju, je uspelo (vsaj v teoriji) pokazati, da je socialistično centralno planiranje racionalnejše in učinkovitejše od prostega trga, pri čemer je uporabil neoklasično in ne marksistično metodo in argumentacijo (Lange in Taylor, 1970). Takšna imanentna kritika neoklasične ekonomske teorije je predstavljala hud udarec in izziv za meščansko ekonomsko vedo, saj se je neoklasična teorija kot taka formirala ravno kot kritičen odziv na in prelom s klasično politično ekonomijo Adama Smitha in Davida Ricarda, ki je temeljila na delovni teoriji vrednosti. Po tej klasični teoriji vsa vrednost izvira iz procesa produkcije in jo ustvarjajo produktivni delavci, medtem ko je cena le (bolj ali manj) natančen približek resnične, objektivne vrednosti nekega blaga, ki je določena s količino vsebovanega družbeno koristnega dela, merjenega v abstraktnem delovnem času.

Ni težko videti, zakaj je bila, še posebej po Marxovi imanentni kritiki Smitha in Ricarda, ki je njunima teorijama dodala še tezo o presežni vrednosti in eksploataciji, ta teorija privlačna tudi socialističnim ekonomistom in delavcem samim. Vednost, da vsa vrednost izhaja iz produktivnega dela, je bila vir politične samozavesti in podlaga političnim zahtevam delavskih gibanj druge polovice devetnajstega stoletja. Teoretska reakcija meščanske ekonomske vede je bila opustitev delovne te-

4 Dodajmo še, da če je kritika idej nesmiselna in idealistična, potem je nesmislen in idealističen tudi Marxov *Kapital*.

5 Tu nas zanima le Hayekov prispevek, nekaj dobrih sodobnih rekapitulacij polemike o socialističnem računu predstavljata Cockshott in Cottrell (1993) in Hull (2006).